

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת בא ח' שבט ה'תשע"ג | גליון 538

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

לְעִבְדְּךָ בְּלֶבֶב שְׁלֵם

"דָּבָר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב" (יא, ב) אמרו חז"ל (ברכות ט), אמרי דבי רבי נאי, אין "נא" אלא לשון בקשה, אמר הקב"ה למשה, בבקשה מומך לך ואמרו להם לישראל, בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק "וַעֲבָדוּם וַעֲנוּ אֲתֵם" קיים בהם, וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְרַבֶּשׂ גְּדוֹל" לא קיים בהם. יש להבין, כיצד ניתן לומר שאברהם אבינו יבוא בטענות כלפי הקב"ה, הלא כל מהותו של אברהם אבינו הייתה, במה שמסר נפשו על דבר ה' בלא שום שאלות ופקפוקים, והיה איתן בדעתו לקיים רצון ומצוות ה', עד שעמד כנגד כל אנשי העולם, איתן בדעתו ובאמונתו בצור העולמים, ותמיד קבל את רצון וגזירת ה' באהבה ובשמחה. ומדוע היה חשש שכעת יאמר ויטען כנגד הקב"ה מדוע לא קיים בהם שיצאו ברכוש גדול?

נראה לבאר, יש אנשים שהנסיון שלהם הוא לעבוד את ה' ולקיים את המצוות מתוך עושר והרווחה, לעשות את רצון ה' בשלמות, בלי שהעושר יפריע ויעמוד להם לרועץ. ומאידך, ישנם אנשים שמטרתם בעולם הזה, לעבוד את ה' דווקא מתוך עוני, והנסיון שלהם הוא לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, אף על פי שבימים ריק וחסר כל.

כך מצאנו אצל יעקב אבינו כשהלך לחרון לבית לבן הארמי לשאת אשה נשא תפילה ואמר, "שִׁיר לְמַעַלֹת אִשָּׁא עֵינַי אֶל הַהָרִים", והיינו, שהתפלל יעקב אבינו תפילה מיוחדת, כיון שעד עתה גדל בבית מלא כל טוב, שלא חסר בו דבר, וכמו שאמרו חז"ל במדרש, שהיו

הבריות אומרים ובל פרדותיו של יצחק אבינו ולא כספו וזהבו של אבימלך. אך בשעה שהגיע יעקב אבינו לחרון בעירום ובחוסר כל, הבין שמעתה צריך הוא לעבוד את ה' מתוך עוני, והיה הדבר קשה עליו מאוד, שכן לא הורגל בזה מימיו, שזו הנהגה שונה והפוכה ממה שהורגל בבית אביו.

לכן ציוה הקב"ה למשה שיבקש מבני ישראל שיקחו ממצרים כסף וזהב לרוב, בכדי שלא יאמר אותו צדיק "וַעֲבָדוּם וַעֲנוּ אֲתֵם" קיים בהם "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְרַבֶּשׂ גְּדוֹל" לא קיים. שכידוע בארץ מצרים התחילה ההתהוות של בני ישראל להיות לעם ה', ושם עברו את מור הברזל וזיכנו וצרפו את נפשם להיות עבדי ה'. וידע אברהם אבינו שכל השהיה במצרים מתוך סבל ויסורים קשים, היא לתועלת עם ישראל כדי לתקן את נפשם ולברר הניצוצות. ומתוך "וַעֲבָדוּם וַעֲנוּ אֲתֵם" קנו את הכח לעמוד באמונתם, ולקיים את מצוות ה' מתוך נסיון העוני והמחסור ובמסירות נפש. אך את היכולת לעמוד בנסיון העושר עדיין לא קנו לעצמם, שהרי עדיין לא היו עשירים ובעלי רכוש. לכן אמר הקב"ה למשה שיבקש מבני ישראל שישאלו מהמצרים כסף וזהב לרוב, ומתוך שהתקיים בהם "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְרַבֶּשׂ גְּדוֹל" קנו את היכולת לעמוד גם בנסיון העושר. לכן, אם לא היו יוצאים ברכוש גדול, היה מקום לאברהם אבינו לטעון על כך, שבני בניו לא השלימו את שלמות תיקון נפשם.

יהי רצון שזוכה לעשות נחת רוח להקב"ה, לעמוד בכל הנסיונות העומדים ובאים לפתחנו בכל יום ויום, וכשם שנגאלו אבותנו ממצרים, כך נזכה להגאל בקרוב בגאולת עולמים.

דברי הימים

סגירת ישיבת וולוז'ין

ה' בשבט ה'תרנ"ב (1892)

ישיבת וולוז'ין המפורסמת והמעטירה הנקראת גם ישיבת "עץ חיים", נוסדה בשנת ה'תקס"ב (1802) בעיירה וולוז'ין שבפלך מינסק שברוסיה הלבנה, על ידי הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצוק"ל תלמידו של הגאון מוילנא. לאחר שנים, התמנה הנצי"ב מוולוז'ין – הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצוק"ל שהיה חתן של נכדת רבי חיים, לכהן כראש הישיבה. אז כבר יצא לישיבה מוניטין בכל רחבי ליטא ופולין. למעלה מארבע מאות תלמידים למדו בה, ומושא חלומותיו של כל נער בישראל היה ללמוד בישיבה זו.

בחורף של שנת תרנ"ב (1892), גזרה מלכות רוסיה לקבוע בישיבת וולוז'ין שעות של לימודי חול בכל יום. לגזרה זו נתלווה איום שאם תסרב הנהלת הישיבה למלא אחר פקודה זו - תיסגר הישיבה בכוח. ראש הישיבה הנצי"ב, כינס את גדולי הדור לאספה מיוחדת כדי לדון עמום בדבר. הגאון בעל 'בית הלוי' זצוק"ל, קם ואמר בכאב: אמנם מחויבים אנו לייסד ישיבות, להעמיד תלמידים ולמסור את התורה לדורות הבאים, אבל כל זה אך ורק על פי הדרך שהתוו לנו אבותינו. עתה משגורו עלינו דרכים ואופנים חדשים, אין האחריות מוטלת עלינו, לפיכך יבוא נותן התורה, הקב"ה, ויעשה את שלו. וכך הוחלט על סגירת הישיבה. בה' בשבט באותה השנה יצאה הפקודה מעם מלכות רוסיה ונסגרה הישיבה על מנועול וברית.

כאשר ה'חפץ חיים' זצוק"ל היה מספר את המעשה הזה, היה מוסיף מוסר השכל, ואומר: 'בוא וראה כמה רחוק הגיעה דעת התורה של גאוני הדור, לו הסכימו אז להנהיג לימודי חול בישיבת וולוז'ין, הייתה ח"ו התורה משתכחת מדורנו. כי הלוא כך דרכו של יצר הרע, פותח בשתי שעות ביום בלימודי חול, עד אשר משאר לבסוף רק שתי שעות ביום ללימודי קודש... אך מכיוון שהחליטו לעמוד כעמוד ברזל ולא להתפשר בכלל, מצאה לה התורה נתיבים ושבילים במקומות אחרים. נפתחו ישיבות בכמה מערי ליטא ופולין ונעשו לבסוף למבצרי התורה בדורנו'.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
18:18	17:40	16:25	ירושלים
18:14	17:41	16:40	ת"א אשדוד
18:11	17:39	16:29	חיפה
18:16	17:42	16:41	ב"ש

איש ואשה
שיזכו

כל דבריך יהיו בנחת

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (יא, ב) ביאר רש"י, אין "נא" אלא לשון בקשה. שהיו יכולים ישראל לטעון מה לנו לשאת את הרכוש של המצרים, כשהובטח לנו לקבלו בבית הים, ומדוע יאלצו להיטלטל עימו עד הים. אך מפני שהיו הייתה סיבה חשובה שישאלו דוקא משכיניהם כלי כסף וכלי זהב, כפי שמבואר בגמרא (ברכות ט), לכן ביקש ה' משה לזרז את עם ישראל בלשון בקשה.

והדברים תמוהים, הרי מדובר בציווי ה', מדוע יש צורך לבוא ולבקש מהעם ולהסביר את חשיבות העניין. היה ניתן לבוא ולצוות את דבר ה' בדרישה וציווי ולא בלשון בקשה? אלא, מכאן נלמד שאפילו לדבר מצווה יזהר האדם שיהיה דיבורו בנחת ובסבלנות ובלשון בקשה, ע"מ שיתקבלו הדברים על לב השומעים.

על דרך זו מצינו בחז"ל (שבת לה.) 'שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו עם חשיכה עשרתם? ערבתם? הדליקו את הנר!... ובעי לממרינהו בניחותא - וצריך לאומרם בנחת'. אמנם, חשוב להזכיר לבני הבית לבצע את ההכנות הדרושות לקראת השבת, אולם למרות שמדובר בקיום ההלכה ושמירת המצוות, מדגישים חז"ל 'וצריך לאומרם בנחת'. יש הרגילים להשמיע את דרישתם לבני ביתם בנחרצות וברוגז מבלי לתת טעם על דרישתם, וכשמבחינים שלא מבצעים את דרישתם, מיד ירימו את קולם וידברו בלשון קשה. יתכן שבאותה העת ישגו את מבוקשם ובני הבית ימהרו לבצע את הדרישה. אך עליהם לדעת שבן הזוג שמבצע את הדרישה עושה את הדברים בלב כבוד מבלי שיתקבלו הדברים על ליבו, רק מפני שחשש מבן הזוג הכועס, דבר הגורם לטרטוריה בליבו ויוצר מחיצה בקשר שבין בני הזוג.

אמרו חז"ל (גיטין ה.) 'לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו'. וכך מדריכנו הרמב"ם (הלכות אישות טו, טז) "וכן ציוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו, ואוהבה כגופו... ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דבורו עמה בנחת". אף האשה מודרכת לדבר עם בעלה בדרך מכובדת ובלשון רכה ונעימה ובדברים מתוקים.

יסוד גדול בבנינו של הבית היהודי על אדני התורה, לעולם לא ידבר אדם בלשון קשה או בוטה, תמיד ינהיג עצמו כפי שכתב הרמב"ן באגרתו 'תתנהג תמיד לדבר כל דבריך יהיו בנחת' - שיהיו כל דיבוריו בלשון רכה המקרבת את הלבבות ומנעימה את השהות בבית ומגבירה את הרצון לבוא האחד לקראת השני.

פי אני הכבדתי את לבו

"בא אל פרעה פי אני הכבדתי את לבו" (א, י) ידועה השאלה, מה אם כן פשעו של פרעה לרדפו ולהביא עליו כל עשר מכות, והרי ה' הכביד את ליבו? הצדיק המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל מביא בספרו 'כסף נבחר' (דרוש שני לפרשת שמות) את תירוצו של מורו ורבו, כי כל פשעו וחסאתו של פרעה היתה לפי שלא היה שב אל ה', רק בהיותו בעת צרה. אך כשהיה רואה כי באה הרווחה היה מכביד את ליבו מעצמו. אף בשעת ההתראה, כשהיה משה מתרה בו על המכה הבאה, לא נטה אוזן לדברי ה', לפיכך, גם אחר כך, כשהיה במיצר והיה רוצה לשוב מעצמו מחמת קושי המכה, אז היה הקב"ה מחזיק את ליבו, כדי להביא אותו לשוב אל ה' מחמת ההתראה בלבד, מבלי המכה בפועל. וזהו שנאמר "בא אל פרעה פי אני הכבדתי את לבו" והטעם שהוכרחתי לשים "אתתי אלה בקרבו", כי פרעה לא היה מאמין קודם הבאת המכה מחמת ההתראה בלבד, אלא רק לאחר המכה היה רוצה לשוב מחטאתו. כמו שנאמר (ט, ט) "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים" כלומר בעת המכה "טרם" שתצאו מהמכה - "תיראון" אך לאחר המכה כשתבוא ההתראה על המכה האחרת - אינכם יראים, ולכן ראוי לחזק לב פרעה ועבדיו, בשעה שהיו חפצים לשוב בתשובה מתוך הצרה, כי אם היו שבים בתשובה בעת ההתראה כשלא הוכבד ליבם ע"י ה', ודאי היה הקב"ה מקבלם.

ברמראות

לא נשאר ארבה אחד (י, ט)

כותב רבינו יוסף בכור שוד בפירושו על התורה, כל מה שנברא במיוחד עבור המכה, מת מיד לאחר המכה, כמו שראינו במכת צפרדעים שנבראו במיוחד עבור המכה שנאמר (ח, ט) "וישרץ הארץ צפרדעים" ולאחר המכה נאמר (ח, ט) "ויגיתו הצפרדעים" ומסתמא כן גם הכינים. אולם מה שלא נברא בשביל המכה אלא הובא ממקום עבור המכה, לאחר שביצע שליחותו ותמה המכה, חזר למקומו, כגון הערוב והארבה. אצל הערוב נאמר "ויסר הערב", ואצל הארבה נאמר "לא נשאר ארבה אחד" ולא נאמר שמת. ורבותינו אומרים (שמו"ד) לכך לא מתו הערוב שלא יהנו המצרים מעורות ובשר, ואף הארבה לא מת שלא יאכלום.

ויאמר משה בערניו ובקנינו נלך בכנינו ובבנותנו (י, ט)

פירש רבנו בחיי זה חג שבועות, הוא יום מתן תורה. ויש לתמוה: הן מיסודות היהדות להקדים המבוגרים לצעירים ולשאלו בעצת הזקנים, כמאמר דוד המלך "מזקנים אתבונן" (תהילים קט), ומה ראה משה רבנו להקדים הנערים שבנינים סתירה, לזקנים שסתירתם בניין? ב'הגדה של פסח - דברי פניני יאשיהו' לאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א, מובא, למה הדבר דומה? לזקן וצעיר שהולכים לקראת תקוות חייהם, הזקן מניח לצעיר לרוץ לפניו בעוד הוא מעמיס בחזוהו את מטען שנותיו ומזרזו עצמו להדביק את צעדיו של העלם. בני ישראל יצאו ממצרים לקראת קבלת התורה, הניחו לכבודם והעדיפו שירוצו הצעירים לפניו, כדי שיאלצו אף הם להחיש פעמייהם.

החדש הזה לכם ראש חדשים (ב, ב)

היה די לומר "החדש הזה ראש חדשים" מהו "לכם"? ביאר מרן ה'בית יוסף'

עד אותה העת היו המצרים מייחסים חודש זה לעצמם ולמזלם, שהרי מזל של חודש ניסן הוא טלה, והמצרים עבדו לטלה. אולם בעיצומו של חודש זה כשהיה הירח במילואו ומזל החודש היה בשיאו, "עד ארבעה עשר יום לחדש הזה וישחטו אותו", נצטוו בני ישראל להקריב את השה - אלהי מצרים, קרבן לה'. ומיד לאחר מכן בכורי מצרים מתו ובני ישראל יצאו ביד רמה, ונראה לעין כל כי אין ממש באלוהי מצרים. משום כך, חדל להיות חודש זה למצרים, והפך להיות "לכם" - לבני ישראל, כי בו נהפכו בני ישראל לעם ה'.

על מררים יאכלהו (ב, ב)

מבאר ה'שפת אמת' בשם החידושי הר"מ גם באכילת מרורים יש זכר לגאולה, כי תחילת הגאולה היתה בזה שבני ישראל חשו את מרירות הגלות, שנאמר (ב, ב) "ויאמרו בני ישראל מן העבדה", כיכל זמן שלא הרגישו בני ישראל בצער הגלות לא יכלו להגאל. מסופר על צדיק שהתארח באכסנייה של יהודי, בחצות הליל התעורר אותו הצדיק וערך 'תיקון חצות' כשהוא בוכה בבכי מר עד שנעורו בני הבית. חרד בעל האכסנייה היהודי לקראת הצדיק ושאלו 'מדוע הרבי בוכה?' השיב לו הצדיק כי הוא עורך תיקון חצות, משהבין הצדיק כי היהודי לא מבין כמה מדובר, שח לו על בית המקדש שחרב בעוונותינו, ועל כך שהוא מקונן על חורבנו ומבקש מהבורא שיגאלו ויביאנו לארץ הקודש. פנה הצדיק אל היהודי ושאלו 'האם מוכן אתה לעלות לארץ הקודש?', הלך היהודי להמלך באשתו וחזר בשם אשתו 'לא נעלה! חבל על החווה החקלאית, על התרנגולות ועל הפרות, כיצד נעזוב כאן הכל?!'. תמה הצדיק ואמר 'הרי לא פעם התנפלו הגויים על היהודים, שדדו ובזזו את רכושם, והלא רק משום כך כדאי לעזוב ולעלות לארץ ישראל. הלך שוב היהודי הכפרי לשאול בעצת אשתו ועד מהרה חזר אל הרב מצויד ב'עצתה!': 'תפלל הרב, שיגורשו הגויים לארץ ישראל, ואנו נשאר כאן עם החווה התרנגולות והפרות...!'

וְהִגְדַת לְבָנֶךָ

"וְהִגְדַת לְבָנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא" (יג, ה) האם מי שאין לו בן או מי שבנו נמצא במקום אחר, פטור מלספר את סיפור יציאת מצרים לבילי הסדר? מבאר הרמב"ם שהמצוה לספר את סיפור יציאת מצרים נלמדת מהפסוק "זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים" (יג, א), והיינו, להזכיר בפיו את יציאת מצרים דרך סיפור דברים אפילו בינו לבין עצמו, ומצוה זו מקיים כל אחד ואחד בעת שאומר 'הגדה של פסח'. כך, שאף מי שאין לו בן, או שבנו לא שווה לידו, מצווה עליו לספר בניסים ובנפלאות יציאת מצרים, וכל המרבה הרי זה משובח.

אולם, מצות עשה נוספת השייכת ללילה זה, היא מצוות "וְהִגְדַת לְבָנֶךָ" ומצוה זו מקיים האדם רק כשמספר את יציאת מצרים על פי דעתו והבנתו של הבן, כך שמי שיש לו בנים קטנים וערך את הסדר לפניו וקרא יחד עימם מילה במילה ב'הגדה של פסח' לא יצא ידי חובתו במצוה זו. משום שצריך להרחיב ולספר לילד על פי גילו ועומק הבנתו. לכן אף מי שבניו גדולים ויודעים את נס יציאת מצרים, כדי לקיים את מצוות "וְהִגְדַת לְבָנֶךָ" על פי דעתו והבנתו של הבן, משמע שצריך לחדש להם בפירוש או במדרש שאינם יודעים.

מצוות "וְהִגְדַת לְבָנֶךָ" מתבטאת על ידי הדיבור, הלימוד והדיבור בענייני פרשיות אלו של יציאת מצרים בכוחם להחדיר בליבם של הילדים את יסודות האמונה, כפי שנאמר בתהלים (קט) "הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר". על כן ראוי לכל אחד לנצל את השבתות האלו בלימוד עם הילדים על הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים, על פי מה שהבנתם משגת, ובפרט לבילי הסדר שזו מצוות עשה מדאורייתא, והוא יום המסוגל להשריש בבנים אמונה טהורה בה'. בספר 'מנוחה וקדושה' כתוב, 'בכל שנה מתנוצץ לבילי הפסח הקדושה הראשונה, גם הבן וגם האב משוללים בלילה הזה מהטומאה. לכן, ציוונו ה' לדבר על לב בנינו בלילה הזה המקודש, להשריש בליבם אמונת ה'... ומתחילה, צריך להכין עצמו לישב בשמחת מצוה ודרך חירות, שיהיו הדברים יוצאים מליבו, ועל ידי זה יכנסו בלב בניו, ויושרשו שורש פרי יראת ה' ואמונתו כל הימים'.

מסופר על ה'חתם סופר' שהיה קורא את ההגדה בקול חוצב להבות אש והיה קולו נשמע אף מוחץ לביתו, ועיקר אריכותו בקריאת ההגדה היה עם הילדים הצעירים, שביאר להם כל מילה ותוכן העניין מבלי לומר שום דרוש כלל.

פניני דברי יאשיהו

סופו של רשע

אדם שחטא, ושנה ושילש ר"ל, עונשו קשה, ונעשה עמו מידה כנגד מידה, עונש משולש. פירש רש"י את הכתוב (י, ב) "וּלְמַעַן תִּסְפַּר בְּאָזְנֵי בֶנְךָ וּבֶן בְּנֶךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ בְּמִצְרַיִם", שחקתי, כמו התעללת בי, שעשה הקב"ה מן המצריים שחוק גדול.

מובא במדרש (פסיקתא דרב כהנא י"א), משל למלך ששלח את עבדו לקנות לו דג בשוק. שב העבד, ובידו דג מקולקל ומצחין. כעס המלך, ונתן לפניו שלשה עונשים לבחירה: לקבל מאה מלקות, לשלם מאה דינרים, או לאכול את הדג המקולקל. חס העבד על ממונו וביקש ללקות. לא הספיק ללקות מאה עד שחש שאין כוחו עומד לו עוד. לכן, ביקש להמיר את עונשו באכילת הדג. הגיע לחצי הדג, וחש כי תחושת קבס עלתה בו. לא נותרה בידו ברירה ושילם מאה דינרים. סוף דבר: גם לקה, גם אכל וגם שילם.

כך אמר הקדוש ברוך הוא לפרעה הרשע: חייך הנך לוקה, משלם ממונו ואף משלח את ישראל. לוקה, אלו עשר מכות, משלם ממונו - "וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם" (יב, לו), ומשלח את ישראל דכתיב "וַיְהִי בְשִׁלְחַן פְּרִיעָה אֶת הָעָם" (יג, יז).

הנה זהו השחוק ששחק הקדוש ברוך הוא בפרעה, והוא השחוק והקילוס שעושה הקדוש ברוך ברשעים שבכל דור ודור. שאותם רשעים המתמידים ברשעתם, שסוף דבר נהפך להם דרכם לשחוק גדול, ונפרעים מהם מדעתם ושלא מדעתם.

לאורם נלך

הצדיק מארי שלום שבזי זצוק"ל - בט' בשבט ה'ת"ע (1710)

האימאם קשה ביותר. פנה רבי שלום אל השרים ואל הווזיר הגדול ואמר כי הוא מוכן לרפא את האימאם אך תנאי בידו, שיהיה האימאם אוהב ישראל ולא יציק עוד ליהודים, וכן, שימלא את הבטחתו משכבר הימים להעניק לקהילת היהודים חלקת קרקע בפאתי העיר. נאותו השרים לתנאי, והסכים עימם גם הווזיר והעלו את התחייבותם על הכתב על מנת לחייב בהם את האימאם לכשיחזור לאיתנו. רק רבי שלום על הארץ וקרא 'תלך המחלה הרעה הלאה'. מיד פקח האימאם את עיניו, לתדהמת הסובבים. ביקש האימאם לשתות דבר מה ויהיה הדבר לפלא בעיני הווזיר ובעיני השרים. לאחר שביקש האימאם לרדת ממיטתו השתוממו כולם, מההחלמה המהירה והמופלאה של מלכם. סיפרו השרים לאימאם על מחלתו, הורו באצבעם על הצדיק רבי שלום וניסו להסביר בהתרגשות שמגעת הצדיק נסוגה המחלה באחת. הגישו לאימאם את כתב ההתחייבות והוא הסכים לעמוד בו, ומיד ציוו להעביר את חלקת הקרקע לידי של רבי שלום, עליה הקים רבי שלום את הכפר היהודי אל-מגרבה שלידי תעזי.

ערב שבת ט' בשבט ה'ת"ע (1710), כיון שידע את יום מותו הכין רבי שלום את תכריכיו וכל הדרוש לקבורתו, ונפטר סמוך לחשכה מסופר כי עמדה השמש לשני תלמידיו בשביל שיספיקו לקברו לפני השבת. מקום קבורתו נמצא על צלע ההר בכפר אל-מגרבה על יד מעיין מים חיים הבוקע מצלע ההר ומימיו נאגרים במקוה הסמוך למקום, זיע"א.

הצדיק מארי שלום שבזי זצוק"ל נולד בתימן בשנת השע"ט (1619) מגדולי רבני תימן ונקרא בפיהם 'אבא שלום שבזי' כיון שחשבו שהוא כאב להם הן בדאגתו לכלל והן בהכוונתו את העם בדרך התורה והמוסר. בהיות כבן ט"ז נתייתם מאביו בגיל צעיר ולאחר שנים מועטת התייתם אף מאימו. למרות שלקח על עצמו את עול כלכלת משפחתו, הוא לא נמנע מלהשקיע את כל כולו בעסק התורה הקדושה, ונתגדל בה עד שנעשה בקי בנגלה ובנסתר. חיבורים רבים יצאו תחת ידו. הנודע בינותם הוא ספר 'חמדת ימים על התורה' - ביאורים על התורה ע"ד הפרד"ס. כמו"כ נודע בזכות פיוטיו הכתובים בלשון משובחת ועמוקה. בכח קדושתו נעשו על ידו ניסים רבים ושמו נישא בהערצה גם בין הערבים תושבי ארצו.

מסופר שכאשר חלה האימאם של תימן, הוזעקו טובי הרופאים אל עיר הבירה תעזי. התכנסו כל העם במסגדים בהוראת הווזיר הגדול להתפלל לבריאותו של האימאם, אך דבר לא הועיל ומצבו של האימאם הדרדר עד שאיבד את הכרתו. בחצר המלכות שררה מהומה. עד מהרה העלה אחד מהנכבדים רעיון, לקרוא לפני המלך יהודי מבני תימן ושמו רבי שלום שבזי, ששמו נודע למרחוק כי מלומד הוא בניסים, ודאי יהיה בידו להועיל למצבו של המלך. חזרו השליחים בלוויית הרב הקדוש רבי שלום שבזי, שראה כי מצבו של

מאמר החכם

"לֹא רָאָה אִישׁ אֶת אָחִיו" - החושך הגדול ביותר, הוא כשאין איש מרגיש את צערו של חברו. הרגש מתקוהה ונעשה משותק עד כדי ש'לֹא קָמוּ אִישׁ מִתְחַתָּיו" - ח"ו לאדם כזה אין תקומה... (חידושי הרי"מ)

צדיק מצרה נחליץ

לעונש מות! חשש המשרת שמא לא הסביר לרב את העניין ונכנס אליו שוב. אך מיד יצא ואמר 'הרב ציוה שתשוב לעירך ללא שהות!'. יצא היהודי מביטו של הרב נבוך ומבולבל, כל הדרך מירר בבכי על גורלו שנחרץ. גם כשהגיע לפונדק דרכים ונעצר שם לנחל ולגו דמעותיו במורד לחיו ללא מעצור. לפתע פגע בו אחד האורחים ופנה אליו 'מה ארע לך, יהודי? בקול בוכים סיפר את קורותיו, עולמו חרב בעדו, גזר דין מות נגזר עליו, ואפילו הרב סירב לראותו... האורח התעניין בפרטי הסיפור, ביקש לשמוע את כל מהלך הדברים והביע את תמיהתו 'מדוע הובא הקונה על ידי בעל החנות המתחרה? האם גם בעבר נהגו בכך? האמנם החזיר היינן הנוצרי את היינן נותר אל הבקבוק?... לאחר מכן אמר ליהודי 'נראה כי רבך ניחן ברוח הקודש, הוא ציווה לשוב לעירך לטובתך, לך והסגר את עצמך למשטרה'. באין ברירה נשמע היהודי לעצתו של ידידו האלמוני, והסגיר את עצמו למשטרה. תפסוהו באזיקים והודיעוהו כי כבר נגזר עליו גזר דין מות, אלא שממתינים לחוקר מטעם הממשל בעיר הבירה העושה את דרכו לעירם, ובידו הסמכות לאשר את פסק הדין...

לאחר פרק זמן הגיע אל העיר החוקר, שהיה לא אחר מאשר הידיד האלמוני שפגש את היינן בפונדק דרכים. לפני שהציג את עצמו, פנה אל חנותו של היינן הנוצרי. והתחזה לסוחר תבלינים מעיר הבירה, הסובל מסוחר אחר המשיג את גבולו, ולא עוד אלא שמתחרהו - יהודי. הסוחר המתחזה מלמל כמה משפטים רוויי שיטנה על היהודים שדחקו את פרנסתו ושביו המקום. בעל החנות הסכים עימו לאלתר ושיתף אותו 'גם אני סבלתי ממתחרי היהודי, אך לא עוד! החלטתי להסירו מדרכי'. 'הכיצד?' - ביקש הסוחר לדעת. 'תפעיל את מחשבתך ותצליח' - התחמק היינן הנוצרי מתשובה ברורה. אמר לו הסוחר 'מוכן אני להשקיע סך של מאה דינרים בעבור מי שידריך אותי בעניין'. התחייך הנוצרי ואמר 'דינר אחד תרכוש את צלוחית הרעל' - בדברו כך שלף לפניו צלוחית רעל שהיתה כמעט מלאה - 'שתי טיפות של רעל והתוצאות בידך!'. רכש הסוחר את הצלוחית בכסף מלא, הודה ליינן הנוצרי על תושייתו ופנה משם היישר לבית המשפט... שם הציג את כתב מינויו כחוקר מטעם הממשל, והורה להביא לפניו את הנאשם הכופר באשמה ואת העד - בעל החנות המתחרה. הוא פנה אל היינן הנוצרי ושאל 'מי גרם למותו של האישי?'. 'איני יודע, אך הבדיקה הוכיחה שהיין היה מורעל'. שאל החוקר 'כלום ראיתי אתה בעצמך שהיהודי טפס לבקבוק מצלוחית זו' - בדברו כך שלף לפניו את צלוחית הרעל שהיתה באמתחתו. זיהה היינן את האישי והבין שמזימתו נכשלה, הודה במעשה הנפשע אשר עשה והיהודי מצרנו נחליץ...

שתי חנויות לממכר יין היו באחת מערי תוניסיה, שתיהן שכנו בקרבת מקום. חנות אחת היתה שייכת ליהודי, והשניה לערבי נוצרי, שכן המוסלמים אסרו את שתיית היין. לקוחות רבים היו ליינן היהודי, רבים מתושבי המקום אף מהנוצרים, ביכרו את יינו של היהודי שהיה משובח ביותר. הצלחתו של היינן היהודי היתה כקוץ בעינו של בעל החנות הנוצרי, ובליבו התפתחה שטנה ליהודי בעל החנות המתחרה, והוא ייחל בכל לב למפלתו. 'ייחל? לא רק, כי אם גם ניסה לעשות מעשה...

באחד הימים, הגיע קונה לחנותו של הנוצרי, וביקש לקנות יין משובח מסוג מסויים. המליץ לו הנוצרי על יינו של היהודי ואף הציע את עצמו לעזור לו בבחירתו. וכך נלווה בעל החנות הנוצרי עם הקונה לעבר החנות של המתחרה היהודי. הציע לפניו היהודי את יינותיו והטעימם מכולם בכוס יין מיוחדת. קשתה עליהם הבחירה, אך לבסוף הגיעו לכלל החלטה. הסכים עימהם היהודי, כי בחרו במשובח מבין יינותיו, ומזג את היין מהחבית היישר לבקבוק.

טרם הושיט המוכר היהודי את הבקבוק לקונה המרוצה, והמתחרה הנוצרי עצר בעדו וביקש 'מזוג מעט מיין זה, שאטעם שאכן הוא היין המבוקש'. מזג היהודי מהיין למתחרהו, הלה טעם בלשונו מהכוס שבידו ואישר 'אכן זה היין, משובח הוא ביותר' ואת הנותר בכוסו השיב אל הבקבוק. שילם הקונה על היין, פתח את הבקבוק ולגם ממנו לגימה להנאתו. באופן לא צפוי, חזרו פניו של הקונה, גופו החל מפרכס עד שצנח על הארץ ונפח את נשמתו, כשהוא מספיק ללחוש - 'היין מורעל!'

מהומה התפתחה בפתח החנות, שוטרים הוזעקו למקום ולקחו את בקבוק היין לבדיקה. עד מהרה התפתחו מהומונת בקרב ערביי המקום, שקראו לנקים ביהודים ולעשות בהם שפטים. היינן היהודי המבוהל, ניצל את המהומה וחמק על נפשו טרם יבואו לאסרו. נשא רגליו בהילות לתוניס הבירה אל רבו הצדיק המלומד בניסים. תוך כדי מנוסתו שמע מפי העוברים ושבים השחים בהתרגשות על יינן יהודי שהרעיל קונה בחנותו, על המשטרה שלא הצליחה לשים ידו עליו. על החשדות שהתגברו בעקבות בריחתו, ועל פסק דין מוות שנגזר על היינן היהודי בהיעדרו...

מבוהל עד מאד הגיע היינן אל בית רבו, הוא שח בהתרגשות למשרת על המקרה הנורא שפקד אותו. נכנס המשרת אל הרב, ושב אל היינן כשהוא מודיע לו נחרצות 'כבוד הרב מסרב לקבלך, הוא ציוה להודיעך לשוב אל עירך'. תשובתו של המשרת הייתה בתדהמה את היינן היהודי 'אם אחזור לעירי' - כך שח במר ליבו - 'צפוי אני

זוהר הקוטב

התעוררו אז בשעת לילה, בחושבם שהשמש זרחה. מה גורם ל'זוהר הקוטב'? מחקרים גילו שמסביב לשמש מתרחשת פעילות ערה של התפוצצויות אדירות, כתוצאה מכך מתפזרים ברחבי היקום סילוני גז לוחטים המורכבים מחלקיקים עתירי אנרגיה, חלקם מתקרבים אף לכדור הארץ. עקב השדה המגנטי של כדור הארץ, נמשכים חלקיקים אלו דווקא לקטבים של כדור הארץ, שם הם נכנסים לשכבות החיצוניות של האטמוספירה. חלקיקים אלו מתנגשים באטומים הנמצאים באטמוספירה ומעלים את מטענם החשמלי. אותם אטומים שנטענו בחשמל נוסף, פולטים את האנרגיה המיותרת שנוספה להם בצורת חלקיק הנקרא פוטון - שהוא למעשה חלקיק של אור באורכי גל שונים. וכך מופיעה בשמיים תופעת 'זוהר הקוטב' של פליטת אור בצבעי ניאון שונים ומדהימים.

צבעו של 'זוהר הקוטב' נקבע בהתאם לאטומים שנטענו באנרגיה, החמצן מגיב בקלות יתר ופולט אור ירוק שהוא הצבע הנפוץ ביותר ומעט אור בגוון חום, ואילו צבעים נדירים יותר כאדום, כחול וסגול נוצרים מאטומי מימן וחנקן או מפגיעה גבוהה יותר באטמוספירה. ככל שפעילות השמש עולה ומתגברת, מתפתחות תצוגות זוהר רבות מהרגיל וצבעוניות יותר. לעיתים נדירות, הן מתרחשות אף במדינות הרחוקות מהקוטב. מחזה אלומות אור הקוטב המרחפות ברקיע כה מתאימות לכתוב בספר תהילים 'עֵטָה אֹר כְּשֶׁלֶמָה... מָה רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' (תהלים קד).

"וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר כְּמוֹשֶׁבֶתָם" (י, כג) כתב החיד"א וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה סוֹפֵי תִיבוֹת 'לִילָה' כִּי אֲצֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִילָה כִּיּוֹם הָאֵיר, לַמְרוֹת שֶׁלְמַצְרַיִם הָיָה חוֹשֶׁךְ מוּחֶלֶט.

ישנה תופעה מרהיבה ביופיה המתרחשת בקטבים של כדור הארץ, ונקראת 'זוהר הקוטב'. תופעה זו מתרחשת בלילות החורף, שעות ספורות אחר השקיעה. ומתבטאת במחזה מרהיב של מרבד אורות זוהרים וצבעוניים המרצדים בשמיים, ומאירים את האיזורים האלו באלומות אור מדהימות. בתחילה, נפרש בשמי הלילה קו בגוון ירוק זוהר המתפשט מאופק לאופק, לאט לאט מתפשט הצבע על פני חלקים נרחבים. קו האור מתחיל לנוע בתנועות גליות ולהתערבל במופע מפעים, כשבד בבד נוספים לו גוונים זוהרים אחרים ועוצמת האורות מתגברת. התנועות הופכות להיות סוערות יותר, והשמיים נראים למשך דקות ארוכות, כאילו וילונות של אור מתעופפים בהם. תופעה זו חוזרת על עצמה במהלך הלילה מספר פעמים, לעיתים נדירות נצפית התופעה למשך מספר שעות.

לפני כמאה וחמישים שנה, ארעה תופעה זו בקוטב הצפוני בעוצמה שלא נראתה קודם, והתפשטה גם על פני מקומות המרוחקים מהקוטב. מספר שעות לפני הזריחה נראו אורות 'זוהר הקוטב' בצבעים חזקים. ובעוצמה כזו, שניתן היה לקרוא בלילה ללא צורך בתאורה נוספת. תושבי צפון אמריקה